

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Syntagmata Theologica Sive Principalis Theologiæ Tractatus

Lourenço, Agostinho

Leodii, 1694

Sectio VII. An Verbum in Divinis sit tantùm personale: aut etiam essentielle
?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80131](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80131)

in ipso, & intra ipsum intelligentem. Tertio, quia utrumque repræsentat naturaliter, & non ad placitum, neque ex accidenti, seu concomitanter, sed per se, & ex vi suæ processionis; siquidem utrumque est ipsummet intelligere ejus, à quo procedit, ex quo omnia hæc subsequuntur.

136. Dico 2. Verbum Increatum, & creatum in multis differunt: Primo, quia verbum creatum est accidentale: Increatum autem substantiale, & per se subsistens, quod non minuit, imò perficit rationem Verbi, ut à simili patet in Sapientia Divina subsistente, & accidentali creata. Secundo, quia verbum creatum est forma constituens intelligens in actu secundo principium à quo producit; non ita tamen Verbum Increatum, ut patet ex supra dictis. Tertio, (quod ex precedenti sequitur,) quia creatum producit ex indigentia intelligendi: non ita verò Increatum, sed ex infinita perfectione, & fecunditate, ut patet ex supra dictis.

S E C T I O VII.

An Verbum in Divinis sit tantum personale: aut etiam essentiale?

137. **H**æc præsens quaestio spectat ad aliam significationem vocis propriè, de qua supra, prout scilicet propriè opponitur termino commune, & idem hic valet, ac querere: An Verbum ita propriè dicatur de Filio, ut de illo dicatur personaliter, non autem essentialiter? seu, quod idem valet: An dici Verbum sit proprium solius secundæ Personæ? seu: An præter Verbum Notionale, quod est proprium solius secundæ Personæ, detur etiam Verbum essentialiter propriè dictum, quod sit commune omnibus tribus Personis?

138. Conclusio sit: In Divinis Verbum non dicitur de Deo propriè, nisi personaliter, idque de solo Filio. Ita D. Thom. 1. p. q. 34. art. 1. ubi priorem suam sententiam retractat, quâ in 1. dist. 27. quest. 2. art. 2. & q. 4. de Verit. art. 2. asseruerat Verbum tam essentialiter, quam personaliter dici de Deo. Magist. in 1. dist. 27. Alex. 1. p. q. 62. memb. 2. Albert. 1. p. q. 30. memb. 2. ad 3. & ad 6. Henricus 2. p. sum. art. 40. q. 7. & quodlib. 5. q. 26. ad 2. D. Bonav. in 1. dist. 27. p. 2. art. 1. q. 1. & 2. Scot. ibid. q. 2. & 3. Richard. art. 2. q. 2. Aureol. art. 3. dub. 2. Gabr. q. 3. art. 2. Egid. q. 2. art. 3. Carthus. q. 3. Argent. q. unica art. 4. Capreol. q. 2. art. 1. Ferrar. 4. contr. gent. cap. 13. P. Soar. lib. 9. de Trinit. cap. 3. n. 2. P. Vass. 1. p. d. 141. cap. 3. P. Ruiz d. 57. sect. 2. P. Amicus d. 26. n. 17. P. Molin. 1. p. q. 34. art. 1. d. unica. P. Valent. 1. p. q. sua. 8. punct. 1. P. Arrub. d. 123. cap. 6. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 2. n. 6. P. Prapost. 1. p. q. 34. art. 1. & 2. n. 2. P. Arriaga d. 52. sect. n. 9. P. Compton. tom. 1. d. 64. sect. 1. n. 3. P. Alarc. contr. tract. 5. d. 8. cap. 3. n. 3. & alii.

139. Probatur primò ex sacra Scriptura, & Sanctis Patribus locis supra citatis, præsertim Apoc. 19. ubi loquens de Christo Domino Filio Dei: Et vocabatur nomen ejus Verbum Dei; particula autem nomen ejus proprietatem designat. D. Cyril. Alex. lib. 7. Theaur. cap. 1. Verbum, ait, Joannes Filium appellat, ut hoc nomen quasi proprium, & ipsius esse Filii maxime significativum, elegisse videatur. Et infra: Nec est aliud verum Verbum Patris, quam Filius. Et D. Aug. lib. 6. de Trinit. cap. 2. Verbum, inquit, solus Filius accipitur, non simul Pater, & Filius tanquam

ambo unum verbum. Et lib. 7. de Trinit. cap. 2. Pater, inquit, & Filius simul una Essentia, & una Sapientia; sed non Pater, & Filius simul ambo unum Verbum, quia non simul ambo unus Filius..... Eo quippe Filius, quo Verbum, & eo Verbum, quo Filius. Ex quibus, aliisque Sanctorum Patrum locis satis constat, Verbum dici propriè de Deo personaliter, solumque competere secundæ Trinitatis Personæ, cui solum tum Scriptura, tum Sancti Patres hoc nomen accommodant.

Probatur secundò rationibus: Prima ratio est, quia Verbum propriè acceptum dicit respectum ad loquentem, & productionem realem; siquidem est verè dictionis terminus; sed nullum essentialiter in Deo producit, aut habet respectum realem productionis ad Deum, sive ad aliquam Personam; ergo &c.

Secunda ratio est, quia Essentia, prout alibi diximus, consistit in ipsa cognitione divina; sed repugnat, Essentiam consistere in Verbo propriè dicto; siquidem cum hoc debeat esse terminus dictionis, eo ipso debet supponere Essentiam ipsius dicentis, cujus est Verbum; ergo &c.

Tertia ratio est, quia inaudium est in Ecclesia, propriè loquendo, esse in Deo duplex Verbum, seu duo verba, unum personale, & alterum essentialiter; alioqui Filius posset dici Verbum de Verbo, & dari in Divinis Verbum Verbi; hoc tamen à Sanctis Patribus, præsertim D. Aug. valde alienum est; ergo &c. Confirmatur, quia in Deo unum est Intelligere, à quo realiter procedit Verbum, ut supra diximus; ergo unum tantum in Deo est Verbum; siquidem unius Intelligere, non duo, sed unum debet esse Verbum.

Oppositum tenet Durand. in 1. dist. 27. q. 3. ubi asserit, Verbum in Divinis propriè dici essentialiter tantum, de secunda autem Persona dici, non propriè sed sola appropriatione, eo quod formaliter per Intellectum non procedat. Quæ sententia merito ab omnibus censetur erronea, ut supra ostendimus. Alii verò dixerunt, Verbum & essentialiter, & personaliter dici posse. Ita D. Thom. in 1. dist. 27. q. 2. art. 2. & q. 4. de Verit. art. 2. quem sequuntur Capreol. in 1. dist. 27. art. 1. q. 2. conclus. 4. Ferrar. 4. contr. gent. cap. 13. §. Considerandum secundò: pro quibus.

Argues 1. Ad Hebr. 1. 3. Portans, inquit, omnia verbo virtutis sue: ubi nomen Verbum sumitur essentialiter, sicut sumitur nomen virtutis. Idem facit illud Psal. 32. Verbo Domini celi firmati sunt. Accedit auctoritas aliquorum Patrum, quatenus Verbum essentialiter accipiunt aliquando, ut videtur accipere D. Ambr. lib. unico de Filii Divinit. ibi: Sive lumen de lumine dicas, sive Verbum de Verbo..... quodcumque de eo dixeris, unius tamen essentie Patrem, & Filium credas. Et idem habent D. Damascen. lib. 1. Fidei cap. 6. & D. Basil. lib. 5. contra Eunomeum cap. 11. ubi Spiritum Sanctum appellat verbum: Dei quidem Verbum, inquit, Filius est; Filii autem Verbum Spiritus; sed non illum dicit Verbum ratione Personæ; ergo ratione Essentie; consequenterque in Deo est Verbum essentialiter.

Respondeo dato, quod in illis Scripturæ locis, & aliis similibus Verbum sumatur essentialiter, prout essentialiter denotat aliquid commune toti Trinitati, ibi sermonem esse de locutione, sive verbo ad extra, quo Deus manifestat se ipsum creaturis imperando, producendo, &c. at verò nos hic loquimur de Verbo ad intra, qui est solus Filius, sicque solum de Deo dicitur personaliter. Ad illud D. Amb. dicimus, ibi non asserere, Filium esse

esse *Verbum de Verbo*; id enim affirmare temerarium est, ut dicit *P. Ruiz. cit. sect. 5. n. 11.* sed supponens quod aliquis id dixisset, præcipit servari fidem consubstantialitatis, ita ut quamvis aliquis appellaret *Verbum de Verbo*, credat tamen identitatem Essentiarum. Ad locum *D. Basil. dicimus, Spiritum Sanctum appellare Verbum Filii* improprie, & metaphoricè, ut ait *D. Thom. 1. p. q. 34. art. 2.* metaphora autem consistit in eo, quod sicut proprium verbi est procedere ab aliqua persona, & emitti ad manifestandos ejus sensus, & voluntatem, sic Spiritus sanctus procedit, & emittitur à Filio, ut fidelibus manifestet sensus, & voluntatem Patris, & Filii juxta illud *Joan. 15. Quem ego mittam vobis à Patre, ille vos docebit.*

146. Argues 2. In divinis *Amor* non solum dicitur Notionaliter de Spiritu sancto, sed etiam essentialiter; ergo similiter *Verbum* non solum Notionaliter, sed etiam essentialiter dicitur de Filio. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia *Amor* ex usu Philosophorum, ac Theologorum sumitur, tum pro ratione formali amandi; tum pro termino realiter producto; primum datur in Deo essentialiter: secundum Notionaliter: at verò *Verbum* propriè sumitur solum pro termino locutionis formalis, qui est solus Filius sumptus notionaliter.

147. Argues 3. In divinis *Sapientia* tum essentialiter, tum notionaliter dicitur; siquidem non solus Filius dicitur sapientia Patris, sed etiam cuilibet Personæ convenit propriè *Sapientia*; ergo etiam *Verbum*. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est jam assignata, quia *Sapientia*, live *Scientia* sumitur, tum pro formali ratione cognoscendi, & sic datur in Deo essentialiter: tum pro termino producto, in quo illa includitur, & sic datur in Filio notionaliter: at verò *Verbum*, ut diximus, propriè sumitur pro solo termino locutionis formalis, sicque solum notionaliter. Undè *Sapientia* essentialiter accepta non est *Verbum*, quia prout sic non dicit respectum realem ad loquentem: *Verbum* autem est ipsa *Sapientia*, quia illam includit.

148. Argues 4. In divinis *dicere* non solum notionaliter, sed etiam essentialiter prædicatur; siquidem dicitur de omnibus Personis juxta illud *D. Ansel. in Monolog. cap. 6. ibi: Qualibet Persona Trinitatis se ipsam, & alias dicit*; ergo etiam *Verbum* & notionaliter, & essentialiter prædicabitur; cum sit terminus *distinctionis*, quæ se habet ad *Verbum* ut productio; productio autem, & terminus productus sibi mutuò proportionantur. Respondeo negando antecedens quoad secundam partem; neque enim *dicere* propriè sumptum prædicatur in Deo essentialiter, sed est tantum prædicatum Notionale. Undè *D. Ansel. locutus est de dicere* improprio, prout est idem, atque cognoscere, quælibet enim Persona & se, & alias cognoscit.

149. Argues 5. Omnis cognitio est *Verbum*; sed cognitio in Deo dicitur essentialiter; ergo etiam *Verbum*. Respondeo distinguendo majorem: omnis cognitio est *Verbum* aut propriè, aut improprie; concedo majorem: propriè semper; nego majorem: neque enim omnis cognitio est *Verbum* propriè dictum, nisi solum in creatis, ubi omnis cognitio est producta ex indigentia cognoscendi: nõ ita tamen in Deo, cujus Essentia est cognoscere.

150. Argues 6. In divinis *loqui*, seu *dicere* non est generare; siquidem Pater dicit se ipsum, non tamen se ipsum generat; ergo *dicere*, prout præcinitur à generatione, est prædicatum essentialiter; ergo etiam sic erit *Verbum*. Respondeo *dicere* absolute

non esse idem, atque *generare*; siquidem in creatis *dicere* non est *generare*; est tamen idem, atque realiter producere verbum; hæc autem productio in Deo est generatio. Præterea sicut in creatis productio verbi non est productio rei dictæ per verbum, sed solius verbi; ita in Divinis productio Verbi non est generatio rei manifestæ per Verbum, sed solius Verbi: Undè licet Pater dicat se, & omnia Verbo, non tamen se, & omnia generat, quia non dicit se, & omnia ut Verbum, sed Verbo se, & omnia dicit.

Argues 7. *Verbum* creatum non consistit in relativo, sed in absoluto; ergo etiam divinum; sed omne absolutum in Deo est essentialiter; ergo &c. Resp. quid sit de verbo creato; In creatum enim necessariò importat Relationem; siquidem importat distinctionem à proferente; in divinis autem sola relatio distinguit; cum tamen verbum creatum per solam qualitatem absolutam, & relatione transcendentali ad proferentem sufficienter ab illo distinguatur.

Argues 8. Licet *Verbum* ex universali consuetudine approprietur soli Filio, tamen ex vi nominis solum importat actum intelligendi, qui est essentialis, ut patet ex illo *D. Ansel. in Monolog. cap. 60. ibi: Nihil aliud est summo Spiritui dicere, quam quasi cogitando intruere*: ubi illud *dicere* idem valet, atque intelligere per actum essentialem omnibus Personis communem; ergo &c. Respondeo negando antecedens: & ad illud *D. Anselm. dicimus cum D. Thom. 1. p. q. 34. art. 1. ad 3. locutum fuisse de verbo improprie*, accipiendo ibi *dicere* pro intelligere: qui tamen eodem *lib. cap. 37. expresse docet, Verbum* relativè dici ad eum, cujus est *Verbum*: *Verbum*, inquit, hoc ipsum, quod verbum est, aut imago, ad alterum est, quia non nisi aliquis *Verbum* est, aut imago.

Argues 9. Sublatà omni productione intra Deum, Deus æquè perfectè se ipsum, & omnia diceret, atque nunc; siquidem *Verbum* non ponitur in Deo ex indigentia, ut per illud simpliciter, aut melius intelligat, ita ut sine illo neque simpliciter, neque æquè benè intelligat; sed implicat esse in Deo *dicere* sine verbo; ergo *Verbum* importat aliquid essentialiter, & non personale. Respondeo negando majorem: neque enim in Deo præcisè omni productione ad intra, maneret proprium *dicere*, utpotè quod præter respectum ad objecta dicta, importat etiam respectum ad terminum productum, quo mediante objecta dicuntur, & representantur; cum autem sublatà omni productione, nullus daretur terminus productus, consequenter neque proprium *dicere*, sed tantum remaneret *intelligere*, quo Deus & se & reliqua à se cognoscet.

Argues 10. Si Deus esset una tantum Persona, adhuc haberet *Verbum*, quo intelligeret; sed non haberet illud productum; siquidem tunc nulla esset productio in Deo, quia nulla daretur Persona producta; omnis autem productio ad intra terminatur ad aliquam Personam; ergo haberet illud identificatum cum Essentia; consequenterque *Verbum* est essentialiter, & non personale. Respondeo juxta proximè dicta, Deum in facta suppositione non intellecturum *Verbo* à se producto, sed solo actu absoluto intelligendi, qui non est propriè *Verbum*, ut patet ex supra dictis: *Verbum* enim in Deo non est necessarium ad intelligentiam, sed tantum ad loquendum; & ad fecunditatem Naturæ; sicque Deus in eo casu esset intelligens, non tamen loquens, neque fecundus.

Argues

155. Argues II. *Verbum* est actus vitalis immanens, quo ipsum intelligens constituitur vitaliter immanenter tale; sed omnes Personæ Divinæ ita sunt intelligentes; ergo per *Verbum* essentiale, utpotè quod solum est vitaliter immanens in omnibus; personale enim solum manet in Persona, cujus est. Respondeo distinguendo majorem: est actus vitalis immanens terminatus relatione producti ad dicentem; concedo majorem: non ita terminatus; nego majorem: Unde Personæ Divinæ sunt vitaliter immanenter intelligentes, non per aliquod *Verbum* essentiale, quod nullum est in Deo, sed per ipsum actum essentialem intelligendi, qui propriè *Verbum* non est.

156. Argues II. Omne intelligens intelligendo concipit *Verbum*; siquidem *Verbum* ideò ponitur, ut intelligenti sit ratio intelligendi; sed omnes Personæ Divinæ sunt intelligentes; ergo omnes concipiunt *Verbum*; non personale; ergo essentiale. Respondeo majorem esse veram, quando *Verbum* non supponitur adequatè productum, ut supponitur adequatè productum à Patre, ideòque reliquæ Personæ intelligentes illud non produciunt, sed solum intelligunt *Verbo* à Patre producto. Unde ad probationem majoris dicimus, *Verbum* quidem in nobis poni ex necessitate intelligendi, non ita tamen in Deo, sed tunc propter necessitatem loquendi; siquidem salvari nequit locutio absque reali distinctione loquentis, & audientis: tunc propter fecunditatem Naturæ, quæ essentialiter postulat adequatam communicationem sui non solum per actum volendi, sed etiam intelligendi.

157. Argues III. Nullus vocaliter dicit verbo ab alio, sed à se vocaliter prolato; ergo etiam nullus dicit verbo mentaliter ab alio, sed à se mentaliter prolato; atqui si in Divinis solus Filius esset *Verbum*, solus Pater se ipsum verbo diceret, quia solus Pater tale *Verbum* profert, quod tamen non videtur dicendum; siquidem quævis Persona se ipsam, & reliqua omnia dicit; non verbo personali; ergo essentiali; consequenterque datur *Verbum* essentiali.

158. Respondeo argumentum licet verum probet de verbo creato, fallum tamen esse de Verbo Increato; diversa ratio est, quia *Verbum* Increatum ratione Notitiæ absolutæ, quam includit, identificatur cum omnibus Personis, atque adeò potest aliqua Persona intelligere verbo ab alio producto: at verò *verbum* creatum non potest uniri, nisi cum eo, à quo produciatur; cum autem intelligens, ut intelligat, debeat informari ipso actu intelligendi, ideò nequit unus intelligere verbo ab alio producto.

SECTIO VIII.

Verbum solus Pater soli Filio propriè loquatur?

159. **D**ico I. Pater *Verbo*, non sibi, sed Filio loquitur. Ita *P. Amicus d. 26. num. 37.* Probatur, quia illi loquens dicit, & loquitur, cui suam cognitionem sui, & aliarum rerum communicat; sed Pater non sibi, sed Filio communicat hujusmodi cognitionem; siquidem non producit *Verbum* ex necessitate, sed ex fecunditate intelligendi; ergo Pater non sibi, sed Filio dicit, & loquitur.

160. Neque obstat, ut ait *P. Alarcon. d. 8. cap. 5. n. 12.* quod Filius ut audiens non distinguatur à Verbo;

siquidem audiens in divinis nihil aliud est, quam recipiens notitiam à loquente, ad quod opus non est, quod audiens distinguatur à notitia, seu à verbo, sed satis est, quod distinguatur à loquente, à quo per productionem ipsam cognitionem accipit communicatam; & sic distinguitur Filius à Patre.

Hinc sequitur primò, in eo maximè distingui *Verbum* creatum, & Increatum, quod loquens per *verbum* creatum sibi ipsi ad intra loquitur juxta illud *Matth. 9. 3. Quidam de Scribis dixerunt intra se: id est cogitaverunt. Et infra 21. Dicebat enim intra se. Et Matth. 16. 7. At illi cogitabant intra se dicentes; siquidem sibi ipsis producendo verbum mentis objectum manifestabant: at verò Pater loquens per *Verbum* Increatum non sibi, sed Filio se, & omnia manifestat. Secundò sequitur, quod sicut solus Pater est loquens, ita solus Filius est audiens, ut ex dicendis constabit. Unde:*

Dico 2. Solus Pater soli Filio ad intra propriè dicit, & loquitur. Ita *P. Amicus d. 26. n. 34. & videntur tenere Agid. d. 10. n. 32. & 33. P. Arriaga d. 52. n. 11.* quatenus dicunt, Patrem per *Verbum*, non sibi, sed ipsi *Verbo* loqui. Probatur prima pars, quod solus Pater propriè dicat, & loquatur, quia dicere, & loqui idem est, atque producendo *Verbum* aliquid manifestare; sed solus Pater *Verbum* producit, & omnia, quæ novit, *Verbo* manifestat; ergo solus Pater propriè dicit, & loquitur.

Probatur secunda pars, quod Pater soli Filio dicat, & loquatur, quia Pater soli Filio per productionem Verbi communicat formaliter mentem, seu cognitionem sui, & omnium, quæ novit; ergo soli Filio propriè dicit, & loquitur.

Hinc colliges primò contra *P. Ruiz. d. 60. sect. 4. 5. & 6.* neque Filium loqui ad Patrem, quia Patri nihil communicat: neque Patrem, & Filium loqui ad Spiritum Sanctum, quia illi non communicant formaliter cognitionem, sed amorem: neque Spiritum Sanctum loqui ad Patrem, & ad Filium, quia illis nihil communicat. Unde si aliqui Patres apud *P. Ruiz. cit.* aliter quandoque videntur docere, intelligendi sunt de dicere, seu loqui minùs propriè, quatenus solum volunt, quamlibet Personam, & se, & alias cognoscere.

Colliges secundò, omnes Personas Divinas, prout sunt unus Deus, loqui ad extra creaturis rationalibus, se ipsum illis per communicationem suæ notitiæ manifestando: primò Beatis per claram visionem, ut sit in patria. Secundò per cognitiones internas, tunc evidentes, seu cum *evidentiâ in attestante*, ut dicitur à Theologis, ut sæpè sit in via Prophetis: tunc inevidentes, ut per fidem, aut per aliqua signa sensibilia, ut accidit reliquis viatoribus, juxta illud *D. Paul. ad Heb. 1. 1. Olim Deus loquens Patribus in Prophetis, novissimè diebus istis locutus est nobis in Filio.* Tertiò dicitur etiam Deus loqui creaturis irrationalibus, quatenus eas producit, aut aliter disponit, sed impropiè, cum non sint propriæ auditionis capaces.

Advertes tamen hic in his omnibus proportionaliter distinguendas esse, & locutionem in Deo loquente, & auditionem in creatura auscultante. Unde locutio Dei est, actus ipse Divini Intellectus, quatenus per externum signum ordinatur ad manifestandum se ipsum creaturæ: auditio autem est, actus ipse intellectus creati, quo creatura formaliter percipit locutionem Dei per tale signum sibi manifestatam.

Colliges tertio, solum *verbum* propriè dici ut *verbum*; non tamen solum propriè dici ut *objectum*; seu